

ANDIRINDA SOYADLARI

Soyadları diğer ifade ile insanların soy sop, üzerinden kendilerini tanımlamaları, yani bir topluluğa ait olmaları insanlık ile başlar. Sülale, kabile. Hz Âdem ile başlayan aidiyet duygusu devam ediyor. Bizim kültürümüzde de insanlar kabileler, boylar üzerinden anıla geldiler. Geçmişte bir insanın hem kabilesi, ailesi hem de lakabı vardı. Lakap onu tanımlayan, diğer insanlardan ayıran yani olaganmıştır. Lakaplara güzel bakılarak kusurlu tanımlar hoş görülmüştür. Buna yiğit namı ile anılır derler.

Soyadları Cumhuriyetimizin kuruluşundan hemen sonra inkılâplar olarak hayatımıza girer. Medeni toplum olma yolunda atılan adımlar arasında her kişiye bir soyadı verme de vardır.

Araştırmacı Ömer Arslantaş bu konuda şu tespiti yapmaktadır. “Soyadı kanuna göre, her Türk kendi adından başka ailesinin ortak olarak kullanacağı bir soyadı alacaktı. Ayrıcalık belirten unvanlar “ağa”, “hacı”, “hafız”, “molla”, “hoca”, “efendi”, “bey”, “beyefendi”, “hanım”, “hanımefendi”, “paşa”, “hazret” gibi unvan ve lakapların soyadı olarak alınması yasaklanmıştı. Soyadı kanununun kabul edilmesi ile toplum hayatında yeni bir düzen ve disiplin sağlanırken, aile ve fertlerin de tam olarak tanınması mümkün olmuştu.”

Araştırmalardan edindiğimiz bilgiye göre, o günü yaşayanlardan duyduklarımıza göre soyadı verilirken toplumun boy, sap,sülale,kabile kesimleri üzerinden soyadı verilir. Yani kişiler bireysel, kendi başına soyisim alamazlar. Zaten aile, sülale adları soyisim yerine geçiyordu. Zadelere, giller, oğulları, Dan gibi tanımlarla anılıyorlardı. Hatta nüfus cüzdanlarında, tapularda da sülale, kabile isimleri yazılırdı.

1934 Yılında soyadı kanunu, çıkınca büyük oranın taşıdığı soy, sap isimlerini aldıkları görülür. Bunun dışında kendilerinin istediği soy isimler de alırlar. Bu soy isimlerinde kişi, toplum (cemiyet), coğrafya özelliklerini tayin edici olur. Birde soy isim yazan nüfus memurlarının da uydurdukları soy isimlerde var. Onlarda herhalde o günün kültürüne göre verdiği tahmin edilmektedir.

Andırına geldiğimizde durumun farklı olmadığını görürüz. Osmanlı döneminden beri yerleşim olan, çevre yerleşimlerle insan yoğunluğu yaşayan Andırında da insanlar sülale, kabile veya aile unvanlarıyla anılır, bilinirlerdi. Bunu devrim vesikalarından, geçmişlerimiz anlatımlarından anlıyoruz.

Andırında kabile, sülale dediğimiz aileler vardı. Kendini tanıtanlar falanlardanım derlerdi. Kabilesi olmayanlar köylerinden bahsederdi. Unvanı veya lakabı ile ünlenenler lakabını söylerdi. Velhanı ismin başına veya sonuna kendini tanıttak ikinci isim sayardı. Memur esnaf gibi kesimdekilere ben efendi derlerdi. Soyadı kanunu geldiğinde Andırın bu haldeydi.

Soyadı kanunu çıkınca bir yandan nüfus memurları, öte yandan insanlar kendiliğinden soyadı yazdırmaya başladılar. Sülale, kabile aile aidiyetinden soyadı geçerken toplumun yapısı, durumu, devrin gerçekleri devreye girer.

Andırın da soyadlarını sırlayıp bir arada incelediğimizde şu tespitlere ulaşırız
Yani insanlar soyadlarını nasıl, neye göre aldılar. Bazı tespitler yapalım.

- Soyadlarının önemli kısmı kişilerin taşıdığı soy, sap, kabile, sülale isimlerini alırlar.
- Bazı soyisimlerin kişilerin lakapları olarak yazılır
- Bazı soyisimleri kişinin (aile reisinin) şahsi özelliklerine göre yazılır
- Kimi soyisimleri kişiye yüklenen anlam üzerinden yazılır
- Bazı soyisimleri kişilerin yaşadığı coğrafyadan kelimeler verilerek yazılır
- Bazı soyisimlerini nüfus memuru doğrudan yazar
- Bazılarını kişi kendisi ister, durur
- Köy isimleri yazılır
- Kimi soyisimleri baba ata yönlerini çağrıştıran kelimeler olarak yazılır
- Bazılarını da nüfus memuru yanlış yazar
- Bazı soyisimler memleket, yer
- Kimi soyisimleri de sülalenin birbirinden kopması ayrılması üzerine farklı verilir.
- Bazı soyisimleri kelime tartışması üzerinden farklı yazılır. (çingil, çinkıl, çingir, çinkır gibi)
- Bir kısmı ailesi, sülale, kabile isimlerini soy isim olarak aldılar. Yağcıoğlu gibi.
- Bazı aile önderleri, ailenin lakabı yerine onu çağrıştıran kelime tercih ettiler.
- Bir kısmı köylerinin ismini aldılar.
- Bir kısmı içinde yaşadıkları coğrafyadan kelime aldılar.
- Bir kısmı aile büyüğünün lakabını soyadı aldılar.
- Bazılarına devlet yetkileri ona yakışan soy isim verdiler.
- Bazılarını nüfus memuru kendiliğinden yazdı.
- Bazılarını muhtar yazdırdı.
- Bazıları da taklit ettikleri veya sevdikleri kelimeyi aldılar.

Her ne suretle yazılırsa yazılsın soyisimleri Andırın toplumunu tanımada ipuçları verir.

Toplumun aile yapısı, sosyal yapısı, ekonomik durumu, hatta yerleşik veya göçebe oluşlarını soyadına bakarak kestirmek mümkündür. (Tabiki o yıllardan bahsediyoruz)

Şimdi Andırında soyismi ile türkçe arasındaki ilişkiye bakalım.

- Soyisimleri Türkçedir
- Soyisimleri bugünde kullanılan kelimelerdir
- Soyisimleri çoğunlukla kısa, telafuzu kolaydır
- Oğlu ile başlayan fazla soyadına rastlanmaz
- Soyadları insan özelliklerini anlatan coğrafyayı anlatan tanımlar çoğunluktadır
- Köy veya yerleşim ismi alan soyisim azdır
- Soyisim de yerel kelimeler az bulunur. Kelime anlamı olmayan soyisimler bulunmaz

Birde Andırında soyisimlere bakarak tespit yapalım

- Andırın nüfusu 2016 verilerine göre 50 00 dır. 55 makak(köy) vardır.1251 kelimelik soyadı bulunmuştur. Hem merkez hem köylerde hem köyleri kapsar.
- Soyadlarının en çok nerde olduğundan bahsedildiğinde sırayla merkezdeki yeni mahalle, Tufan paşa, Pınarbaşı gelir. Sonra Kırıkkçı, Yeşilova, Beşbuçak devam eder.
- Köylerde soyadının çokluğu oranın kalabalık (nüfusun fazla olduğu)anlamına gelmez.
- Soyadının çok olduğu köylerin Aşağı Andırın köyleri olduğunu görürüz. Buralarda geçim kolaylı arazi zenginliğini hatırlayalım.
- Soyadı az olan köylerin dağlık olduğu sonradan köye dönüşen yerler olduğunu söyleyebiliriz.
- Soyadının çokluğu o köyde aile veya sülalenin çok olduğu, nüfusun fazla olduğu anlamı taşımaz
- Ancak soyadı çokluğu hanelerin beklide ayrı ayrı isim aldıklarını gösterir.
- Bazı köylerde soyadı kanunu ile isim alından sonraki zamanlarda değiştirdikleri bilgilerimiz dâhilindedir.
- Bir soyadının birden fazla köyde olması, o köylerin akraba veya aynı aileden olduğunu göstermez. Ancak böyle köylerde mevcuttur.
- Andırında hangi soyadının hangi ailelere ait olduğu çoğunlukla bilinir.
- Hangi soyadının hangi köyde olduğu büyük oranda bilinir.
- Nüfus çoğaldıkça aileler karmaşa nedeniyle değiştirdikleri gözlenmiştir.
- Bazı soyadlarının Andırının geniş ailelerine ait olması nedeniyle hem köylerde, hem merkezde olduğu bilinmektedir.
- Oğlu, zade, gibi veya uzun kelimesi, ulamalı, soy isimleri az görülmektedir. Bunun nedeni aşiret sülale bağlarının yaygın olmadığına bağlanabilir.
- Olumsuzluğu çağrıştıranın soyadı yoktur.
- Soyadları Türkçe, sat, yalın kelimelerdir.

Soyadı değerlendirmeleri bize Andırın toplumu hakkında ipuçları vermektedir. Soyadlarından

Andırın hakkında řu çıkarmaları yapabiliriz.

- Soyisimlerin ta Orta Asyadan gelen kelimelere rastlanır
- Soyisimler hem yerleşik, hem göçebe yanımızı anlatır
- Soyisimler Andırın halkının mütecanis (karışık olmayan) olduğunu gösterir
- Andırın toplumu köyleri ile beraber Osmanlıdan beri yerleşik bir toplumdur.
- Sonradan bir köy kurulmuştur.(varyanlı)diğerleri de unvanı almıştır.
- Dışardan gelen yerleşimlerde mevcut köy üzerine kurulmuştur.
- Nüfusun yokluğu merkez ve aşağı Andırın bölgesinde görölmektedir.
- Kırsal kesimlerde hareketlilik ve göç daha fazla olmaktadır.
- Alınan soyadları çok değiştirilmiştir.
- Andırının eskiden beri yerleşik, etnik yapısı olmayan, Türkmen ailelerin yaşadığı, barışık ve uyumlu yaşayan, köyden şehre göçü bölgesine veren, ama nüfusu azalan geri dönüşü az olan bir ilçedir.

İki tablo birden veriyoruz. Biri mahalle ve köy bazlı soyadı sayıları. Öteki soyisimlerin çokça kullandıkları sıralaması. Hem anlattıklarımız, hem verdiğimiz tablolar řu mesajı veriyor.

Her aile; soyisini nasıl almış, geçmişteki soy, sap, sülaleri ile bağı var mı, soyismi ile büyüklerinin ilişkisi nasıl kurulmuş, soyismi alırken hikayesi var mı? Bunları araştırmalı. Araştırmalı ki köklerimizden kopmayalım. Kökümüze, soyumuza, geçmişimize sahip çıkalım.

Not: Soyisimleri DİE bilgileridir. 1980’li yılları kapsar. Son durum değişebilir. Soyisimleri eksik olabilir. Onun için yeni araştırmalar gerekir.